

Krevní tlak

Srdce

- Srdce je první orgán, který se formuje a funguje v rozvíjejícím se embryu
- jeho činnost, umožňující trvalou dodávku kyslíku a živin tělesným orgánům a tkáním, je naprosto nezbytná do konce života
- Srdce je orgánem, který se ve fylogenezi objevuje v primitivní formě už u hmyzu.
- Jak probíhá jeho morfogeneze na molekulové úrovni, se začalo objasňovat teprve v 90. letech dvacátého století.

Prvním krokem byl objev homeobox genu, nazývaného tinman. (tin), který je nutný pro formaci primitivního srdce u mušky *Drosophila melanogaster*. Jeho obdobou

u savců je gen označovaný jako Nkx 2-5 neboli Csx.

© Original Artist
Reproduction rights obtainable from
www.CartoonStock.com

Chipman

Změny krevního tlaku

- TK je výsledkem fyzikálních vlastností cévního systému (poddajnosti a elasticity) a stupně jeho roztažení krví, kterou obsahuje
- $P = Q \times R$ (analogie Ohmova zákona)

P = střední arteriální tlak

Q = množství cirkulující krve

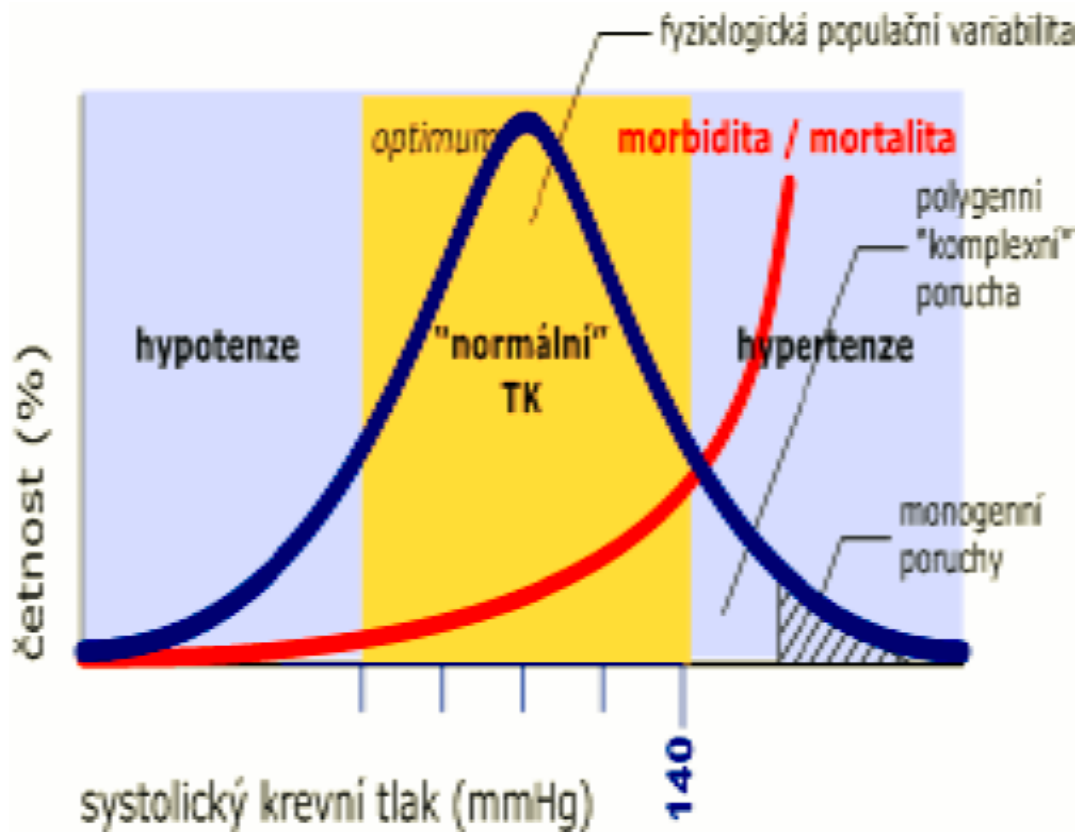
R = odpor kladený proudění krve v určité části srdečně-cévního systému

Zvýšení TK může být způsobeno jen **třemi mechanizmy** ($P=Q \times R$):

Zvýšením množstvím protékající krve (Q)

Zvýšením odporem cévního řečiště proudění krve (R)

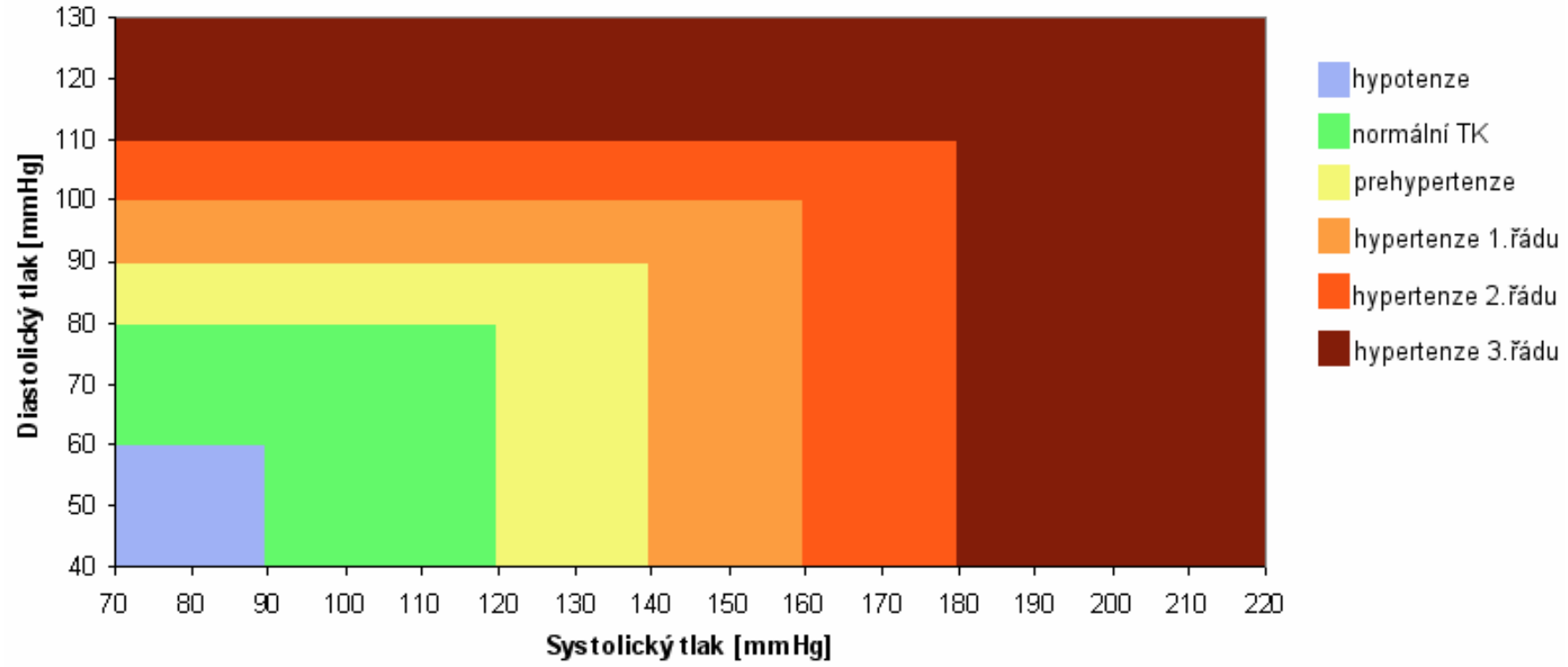
Oběma mechanizmy působícími současně (Q x R)

TK je spojitý znak s charakteristickou populační distribucí

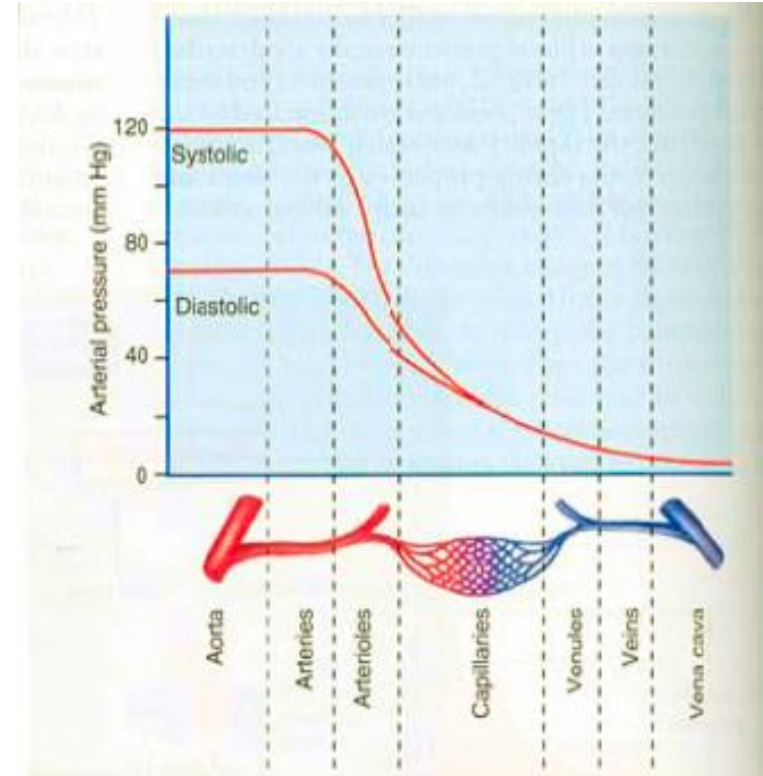
- stanovení hranice "normality" je vždy arbitrární
- TK u daného individua je výsledkem působení
  - genetických faktorů
  - faktoru zevního prostředí
  - aktivity endogenních regulačních mechanismů

Klasifikace hodnot krevního tlaku

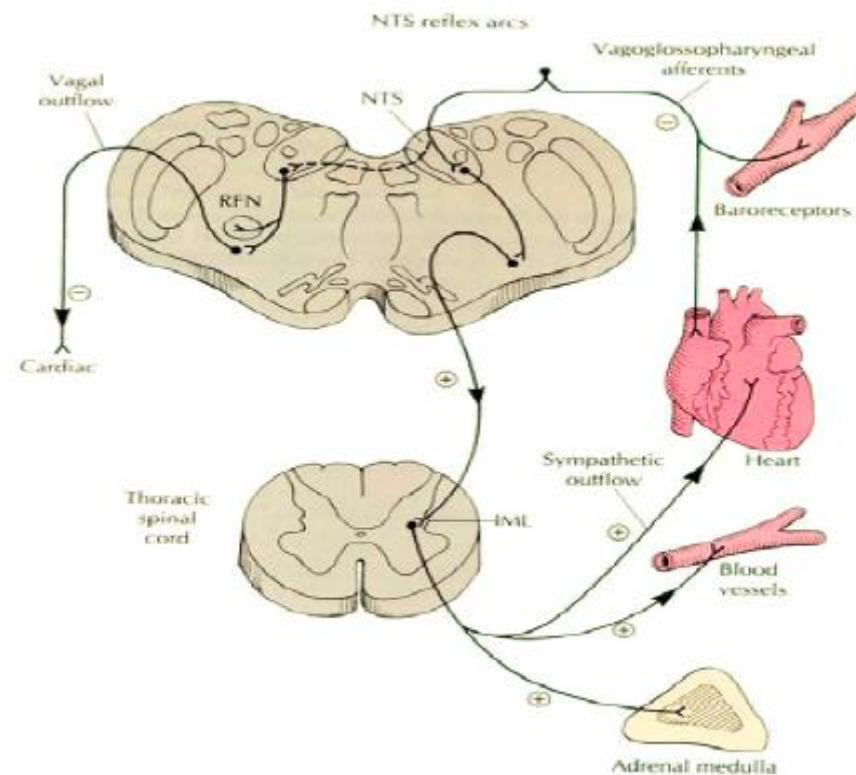
Regulace TK

- SBP, DBP, MAP
  - $MAP = DBP + 1/3(SBP - DBP)$
- TK (P) je výsledkem fyzikálních vlastností cirkulace (poddajnost) a jejího roztažení náplní
  - $P = Q \times R$ (Ohmův zákon)
    - Q = průtok – určen přibližně CO ($=SV \times f$)
      - SV = EDV ($\rightarrow$ preload) – ESV ($\rightarrow$ afterload a kontraktilita)
    - R = rezistence – určena $k \times \eta \times d / \pi \times r^4$
      - η = viskozita krve, d = délka cévy,
      - r = poloměr cévy
- regulace TK prostřednictvím ovlivňování Q, R nebo obou
  - změny všech parametrů se mohou dlouhodobě odrazit ve změně TK
  - krátkodobá regulace ale operuje zejm. se změnami CO (f, kontraktilita) a r
- regulace
  - systémová = baroreflex
  - lokální = auto-/parakrinní mediátory

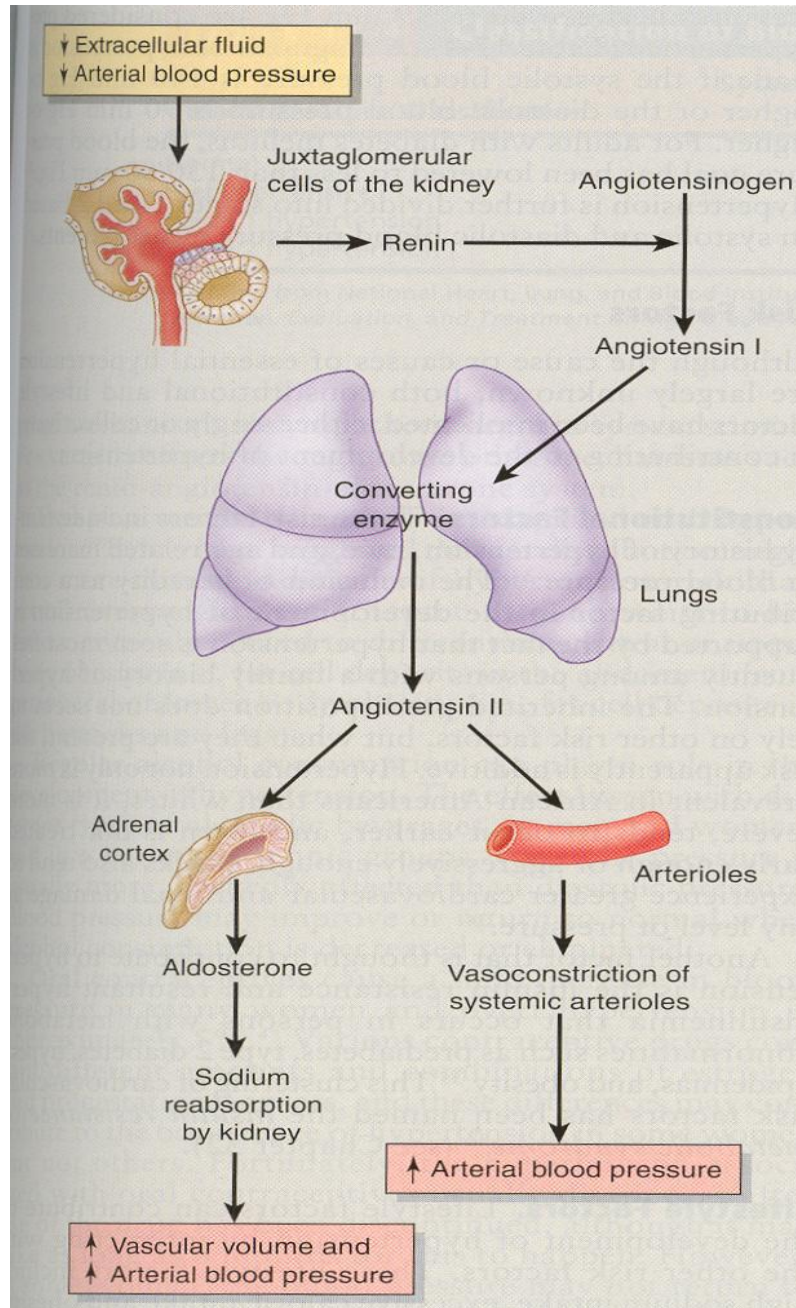

Regulace TK - baroreflex

- hlavní krátkodobá regulace TK
  - aferentace
- baroreceptory oblouku aorty a karotických bifurkací signalizují do prim. centra (n. tractus solitarii)
  - eferentace
- změna aktivace eferent. sympatických neuronů
- (in)aktivace eferent. parasympatických neuronů (n. vagus)
- ovlivnění uvolňování ADH z hypotalamu

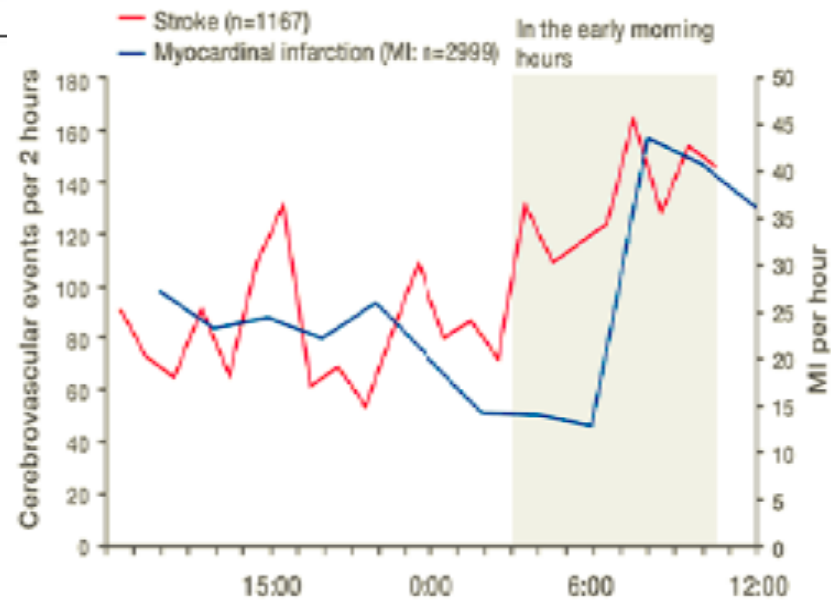
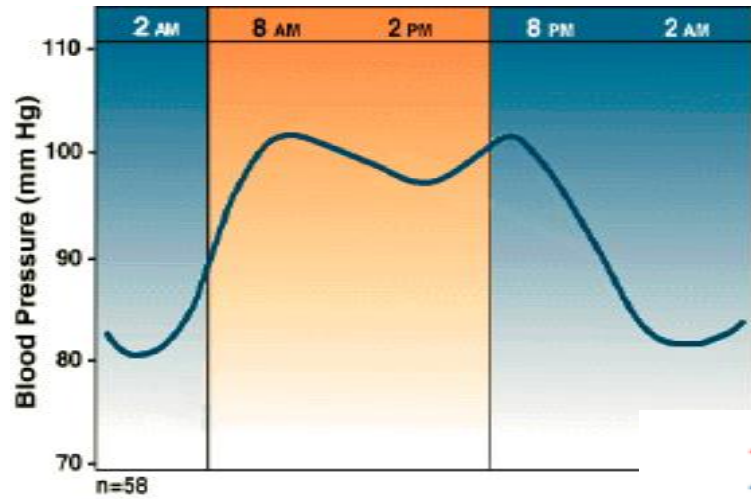

Kontrola pomocí RAAS

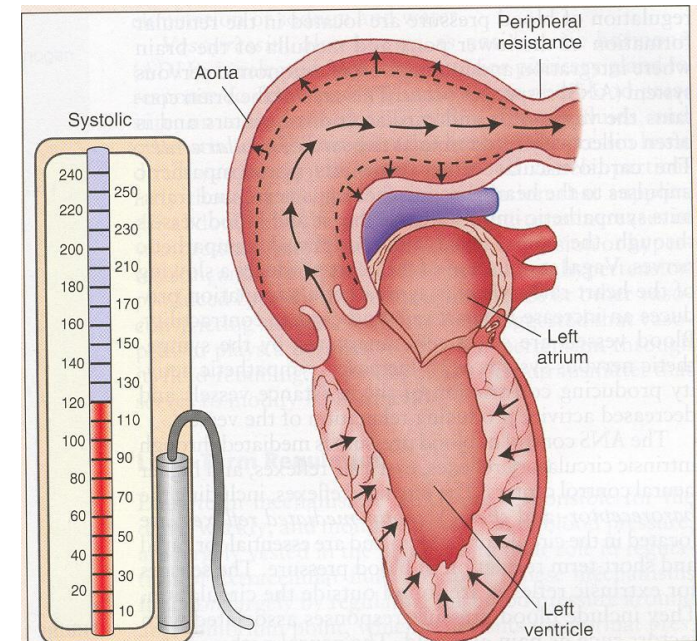
Cirkadiánní rytmicita TK

Systolický arteriální tlak

Jeho hodnota závisí na:

- Žilním návratu a dosaženém předtížení (preload) srdečních komor
- Kontraktilitě myokardu
- Množství krve vypuzené během jedné kontrakce z komory do velkých arterií, tj. **tepový objem (V_t)**
- Rychlosti, s jakou je krev vypuzena do velkých arterií
- **Poddajnosti velkých arterií**
- Odporu ve velkých arteriích, proti kterému je krev vypuzována (v podstatě tedy diastolický tlak)
- Perifernímu odporu kladenému odtékání krve z velkých arterií

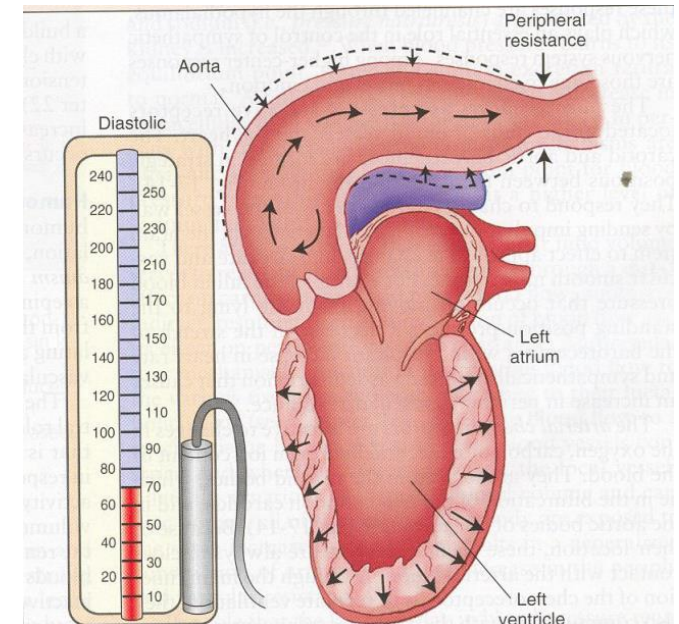
Diastolický arteriální tlak

- Jeho výše je určována především **intenzitou odtékání krve z velkých arterií**, roztažených vypuzeným tepovým objemem, v období před příští systolou

Závisí tedy na:

- Systolickém tlaku
- **Periferním odporu působícím proti odtékání krve z velkých cév**
- Na době mezi dvěma systolami

Výčet těchto faktorů ukazuje, že amplituda mezi systolickým a diastolickým tlakem se může při změnách krevního tlaku zvětšit, může zůstat nezměněna nebo se může zmenšit.

Sekundární systémové arteriální hypertenze

Sekundární hypertenze způsobené převážně zvýšeným periferním odporem

- Feochromocytom
- Jednostranná stenóza renální arterie

Sekundární hypertenze způsobené převážně zvětšeným objemem krve a zvýšenou cirkulací

- Primární hyperaldosteronismus (Connův syndrom)
- Odstranění ledvin (renoprivní hypertenze)
- Cushingův syndrom (hyperkortizolismus)
- Akromegalie
- Polycythemia vera
- Podávání estrogenů

Sekundární hypertenze způsobené zvýšeným periferním odporem a zvětšeným objemem krve

- Chronické ledvinové selhání v konečném stádiu
- Oboustranná ischemie ledvin
- Těhotenská hypertenze

Esenciální hypertenze

- Je výsledkem dysregulace mezi množstvím cirkulující krve a celkovým periferním odporem (nervové a humorální mechanismy)
- Vyšší hodnoty TK poškozují organismus
- Mechanizmy:
  - **primární změny cirkulujícího objemu krve** (hypertenze zvětšením)
Hypervolémie může vést k hypercirkulačnímu stavu a následnému zvýšení periferní rezistence
  - **přízpusobení oběhu primární poruše ledvinných funkcí**
Dlouhodobé nedostatečné vylučování vody a Na v důsledku neidentifikované primární poruchy ledvin by mohlo vést k hypertenzi
  - **zvýšená aktivita sympatického systému**
Může vyvolat hypertenzi zvýšením srdečního výdaje a příp. vazokonstrikcí

Faktory vnějšího prostředí

1) příjem Na (soli)

- po snížení příjmu obvykle pokles TK (i když ne vždy)
- zvýšená citlivost k Na se uplatňuje zejm. v některých populacích (zejm. černoši), kde je příjem Na obecně nízký a proto je zajištěna intenzivní reabsorpce Na

2) přetrvává i v jiných podmínkách - “gen otroků”

- na druhou stranu např. v Evropě je příjem soli obecně vysoký a přesto ne všichni jsou hypertonici

3) evidentně různá citlivost

4) chron. stres

- zpočátku reaktivní $\uparrow$ TK vede k remodelaci cévní stěny a tím fixaci hypertenze

5) prokázáno např. studiemi srovnávající skupiny osob stejného věku a pohlaví ale různých profesí (= úrovní stresu) žijících ve stejném prostředí (jeptišky, letečtí dispečeri)

6) nárůst tělesné váhy / nadváha / obezita

7) alkohol

Genetika EH

- 1) studie – populační, na dvojčatech, adopční – ukázaly, že cca 20-40% variability TK je určeno geneticky
- 2) z toho, co je známo o patogenezi EH se odvíjí i výběr “kandidátních genů”
  - SNS, RAAS (renin, AGT, ATR1, ACE, ...), endokrinní i parakrinní vazopresorické (endotelin, TXA) a vazodilatační mediátory (ANP, NO), ...
- 3) doposud prokázáno pouze několik nesporných genetických faktorů
- 4) v rámci původně širší skupiny ne-sekundárních hypertenzí byly nalezeny některé **monogenní formy**
  - glukokortikoidy-suprimovatelný hyperaldosteronismus
- 5) v důsledku mutací v genu pro aldosteron-syntázu není produkce aldosteronu regulována ATII ale ACTH (terapie glukokortikoidy utlumí produkci ACTH)
  - Liddleův syndrom
- 6) mutace genu pro podjednotku Na-kanálu, zvýšená reabsorbce Na v ledvině
  - zdánlivý nadbytek mineralokortikoidů
- 7) v důsledku mutace enzymu degradujícího kortizol v ledvině jeho lokálně zvýšená aktivita → ve větších dávkách má kortizol mineralokortikoidní účinek
- 8) mutace mineralokortikoidního receptoru → rezistence k aldosteronu
  - adrenogenitální syndrom (defekt 11- β -hydroxylázy nebo 17- α -hydroxylázy)

Diagnostika hypertenze

(1) příležitostný TK

v sedě, klidu, po 10minutovém uklidnění, na dominantní paži s volně podloženým předloktím a tonometrem umístěným ve výši srdce, přiměřeně široká a dlouhá manžeta ((při obvodu paže pod 33cm šíře 12cm, u paže s obvodem 33-41cm manžeta 15cm a u paže nad 41cm manžeta 18cm)

– klasický tonometr – auskultačně

– digitální – oscilometricky

– dopplerometricky

(2) invazivní měření TK – katetr vyplněný tekutinou

(3) ambulantní monitorování TK (AMTK neboli “Holter”)

– záznam TK celkem 24 (nebo 48) hodin

– měření s periodicitou 15–30min během dne,
30–60min v noci

– indikace

podezření na syndrom bílého pláště

na terapii rezistentní hypertenze

epizodické hypertenze

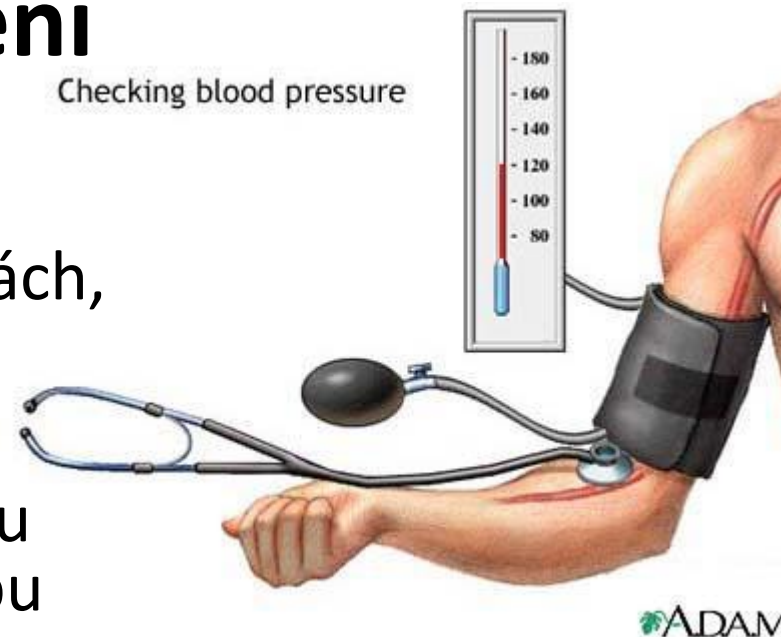
autonomní neuropatie

ověření účinnosti terapie

kolapsové stavy

Význam tlaku krve a jeho měření

Checking blood pressure

- tlak krve TK~ tlak krve v tepnách, přesněji v arteria brachialis
- jeho hodnota kolísá v průběhu dne, dokonce při každém tepu naměříme jinou hodnotu v závislosti na fyzickém a psychickém stavu člověka
- hodnota tlaku závisí i na ročním období

Význam tlaku krve a jeho měření

- předcházení mnoha rizikovým onemocněním (ischemická choroba srdeční, mozkové příhody, selhání ledvin, oční poruchy ...)
- nemá po velmi dlouhou dobu žádné symptomy – „Tichý zabiják“
- jednotka užívanou pro měření tlaku krve je 1 mmHg ~ 133,322 Pa

V nějakém prostoru je tlak **1 Pa** jestliže v něm na libovolnou rovinnou plochu 1 m² působí kolmo rovnoměrně rozložená síla 1 N. Pascal je odvozená SI jednotka (m⁻¹.kg.s⁻²). Používá se od roku 1971.

Neinvazivní měření krevního tlaku

- Auskultační metoda
- Oscilometrická metoda
- Peňázova metoda

Neinvazivní metody – rtuťové tonometry

- nejspolehlivější a nejrozšířenější měření TK
- Hg používána pro své vhodné fyzikální vlastnosti (hustota $13\,595\text{ kg}\cdot\text{m}^{-3}$ při 0 °C , kapalný stav při pokojové teplotě)
- měření auskultační metodou pomocí fonendoskopu

Neinvazivní metody – elektronické tonometry

- piezorezistivní můstky,
kapacitní senzory tlaku
- automatické určení hodnot TK
(bez fonendoskopu),
oscilometrická metoda
- přesnost v nejlepším
případně stejná jako u
klasických tonometrů,
většinou však menší
- vhodné pro domácí
monitorování TK přímo
pacientem

Neinvazivní metody – deformační tonometry

- aneroidní tonometry – bez použití kapaliny
- vlivem tlaku dochází k pružné deformaci vhodných tlakoměrných prvků
- malé rozměry, hmotnost, dostatečná přesnost, spolehlivost, jednoduchost, nízká cena
- méně rozšířené než rtuťové tonometry
- měření auskultační metodou pomocí fonendoskopu

„holter“

- Kontinuální záznam

Norman Jeff Holter „1949 EKG

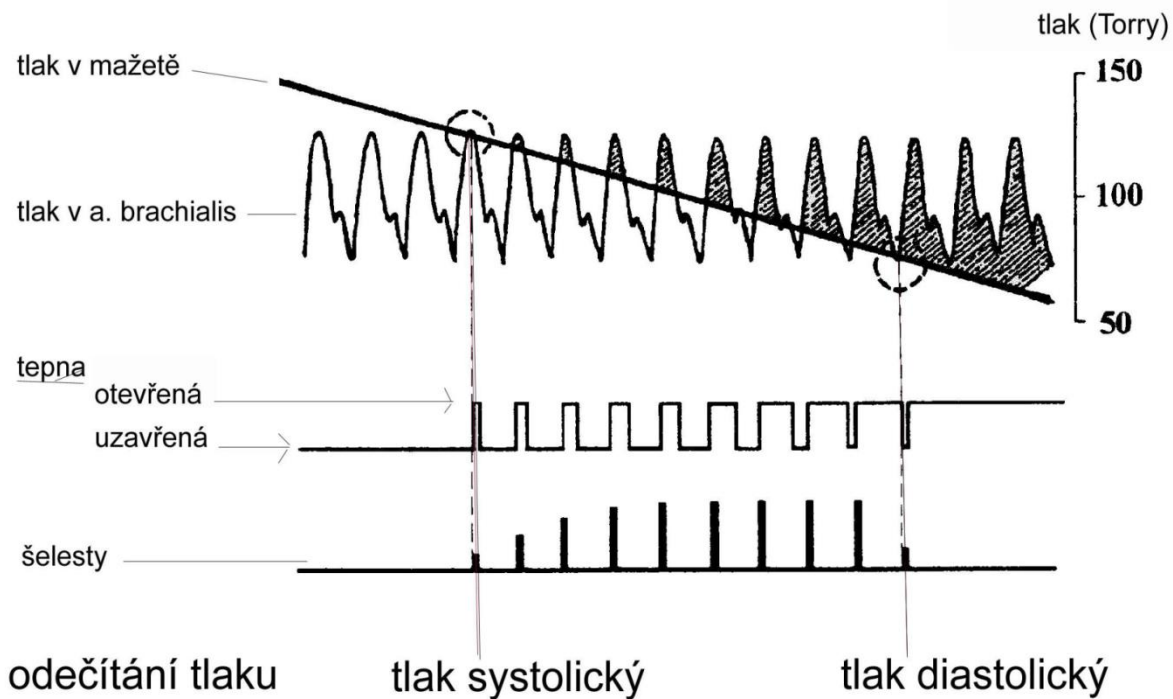
<http://www.ecglibrary.com/ecghist.html>

Pojem holter v širším slova smyslu označuje jakékoliv kontinuální měření v kardiologii/interně

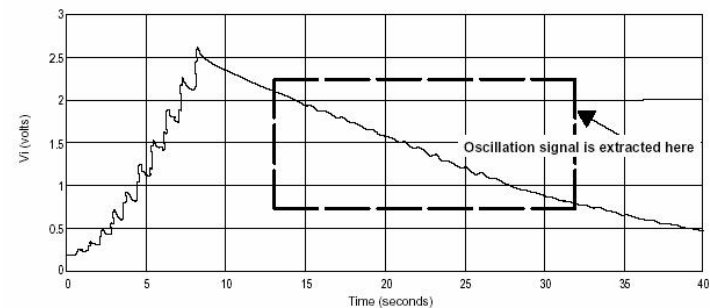
Určování TK – auskultační metoda

- odečítání hodnot TK pomocí fonendoskopu
- Korotkovův fenomén ~ šelesty vznikající mezi ST a DT

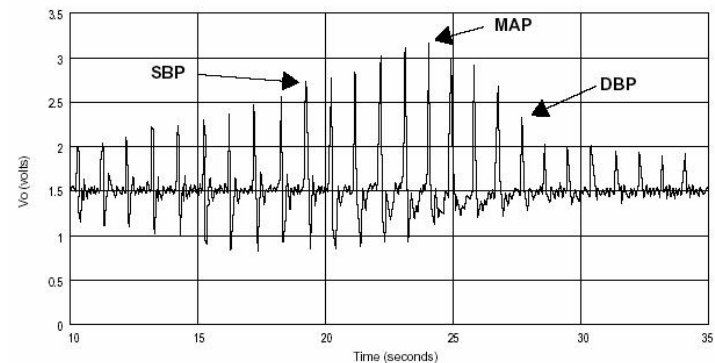

Určování TK – oscilometrická metoda

- objemové pulsace v tepnách se přenášejí přes manžetu (uzavřený systém) do přístroje, kde se vyhodnocují
- amplituda těchto pulsací je závislá na rozdílu tlaku uvnitř a vně tepny, tzv. transmuraní tlak
- největší amplituda při nulovém transmuraním tlaku
- z průběhu na tlakovém senzoru se vypočítají hodnoty ST a DT vhodným algoritmem

CP signal at the output of the pressure sensor

Extracted oscillation signal at the output of amplifier

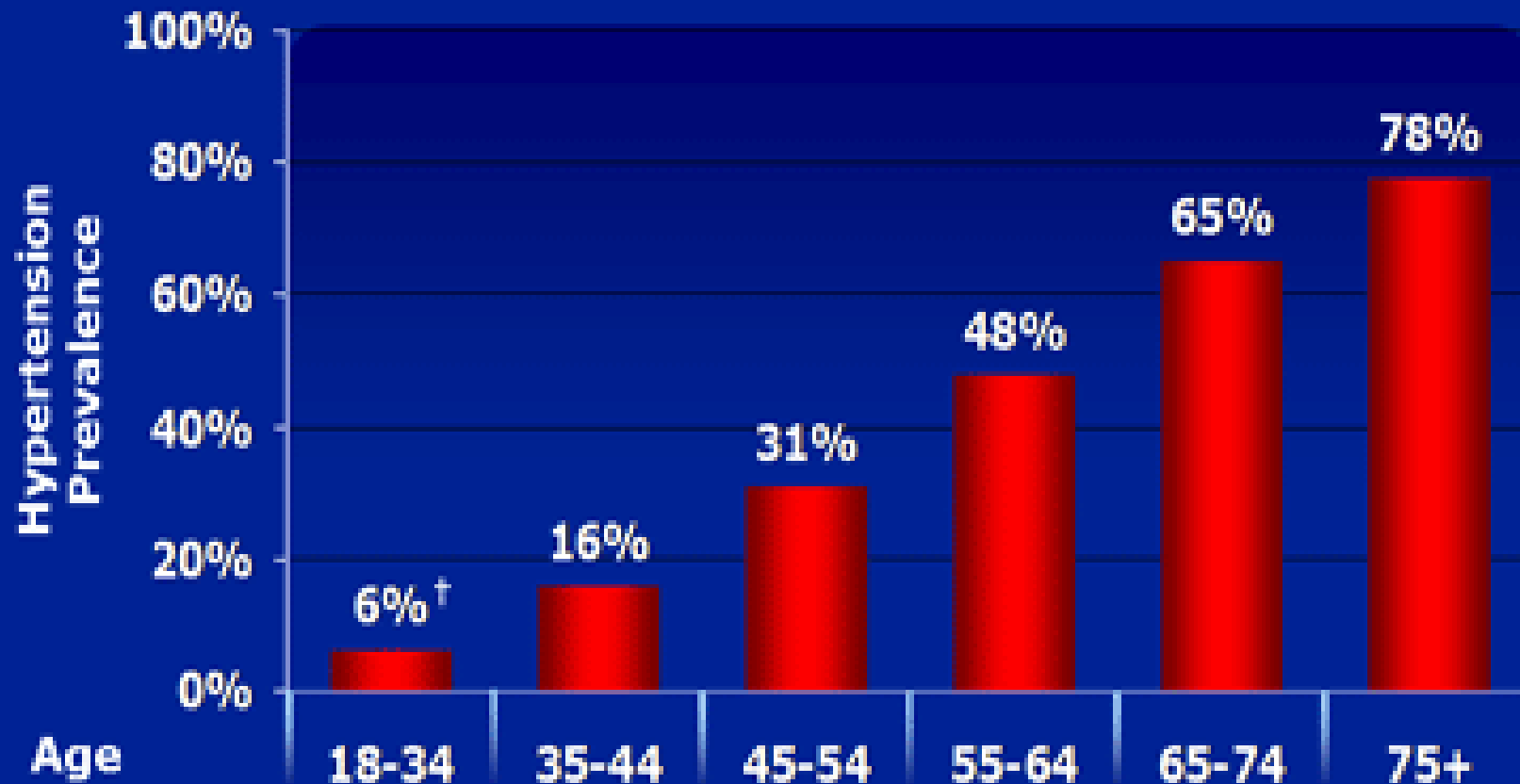
Další neinvazivní způsoby měření

- palpační metoda
- ultrazvuková metoda – Dopplerův jev
- infrazvuková metoda
- snímače pulsových vln
- ...

Invazivní metody měření

- katetr (teflon) vyplněný kapalinou –
přenos tlaku hydrodynamickým
vedením (fyziologický roztok)
- katetr se snímačem přímo na hrotu –
nejpřesnější měření – tenzometrický
senzor TIP s různými snímači
(piezoelektrický, kapacitní, optický)

Prevalence of Hypertension in the United States by Age Group*

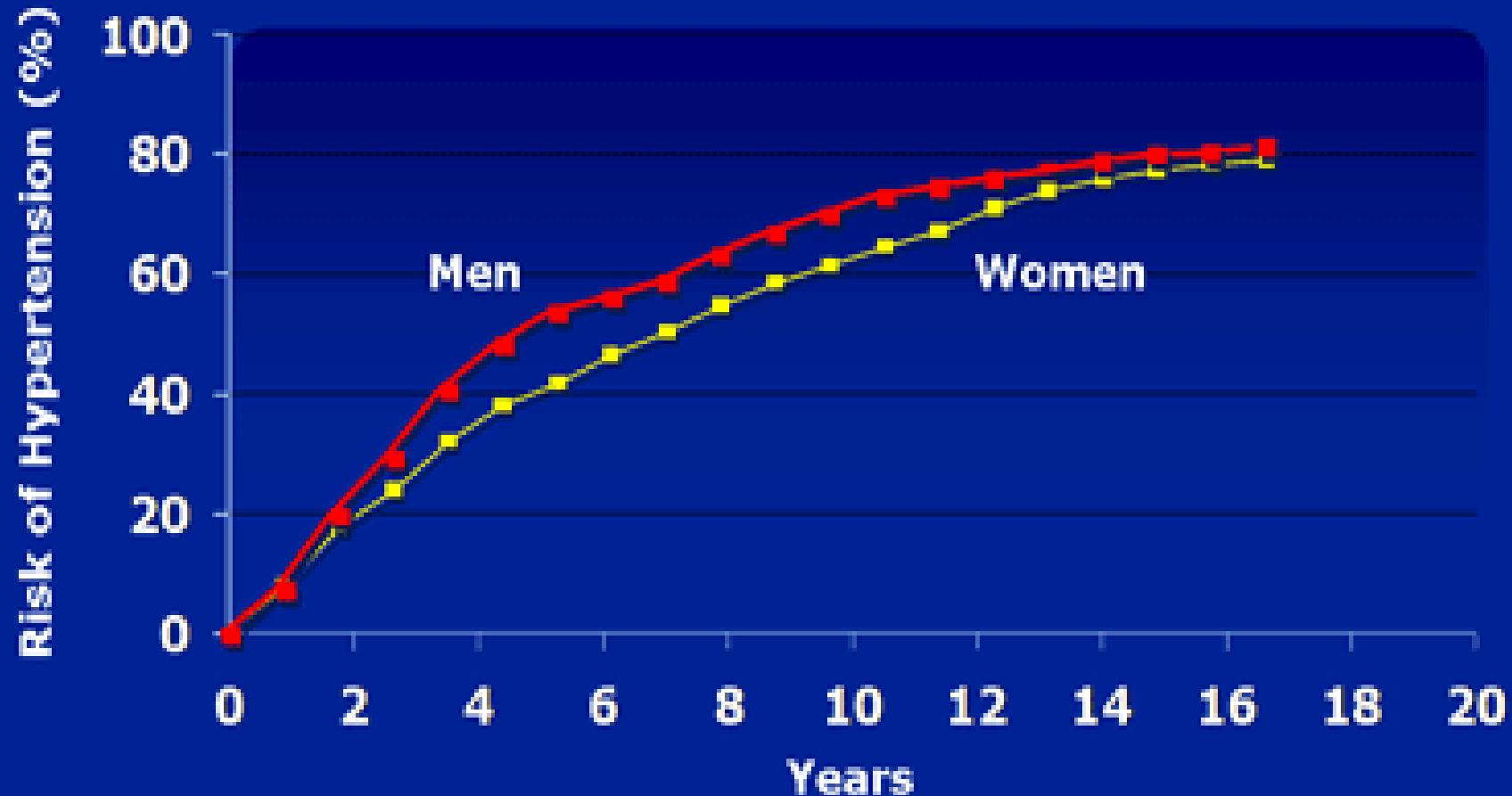
*Based on data from the 1999-2000 National Health and Nutrition Examination Survey. Hypertension is defined as blood pressure $\geq 140/90$ mm Hg or as receiving antihypertensive treatment.

†Low reliability due to large relative error.

Fields LE, et al. *Hypertension*. 2004;44:398-404.

Lifetime Risk of Developing Hypertension Among Adults at 65 Years of Age*

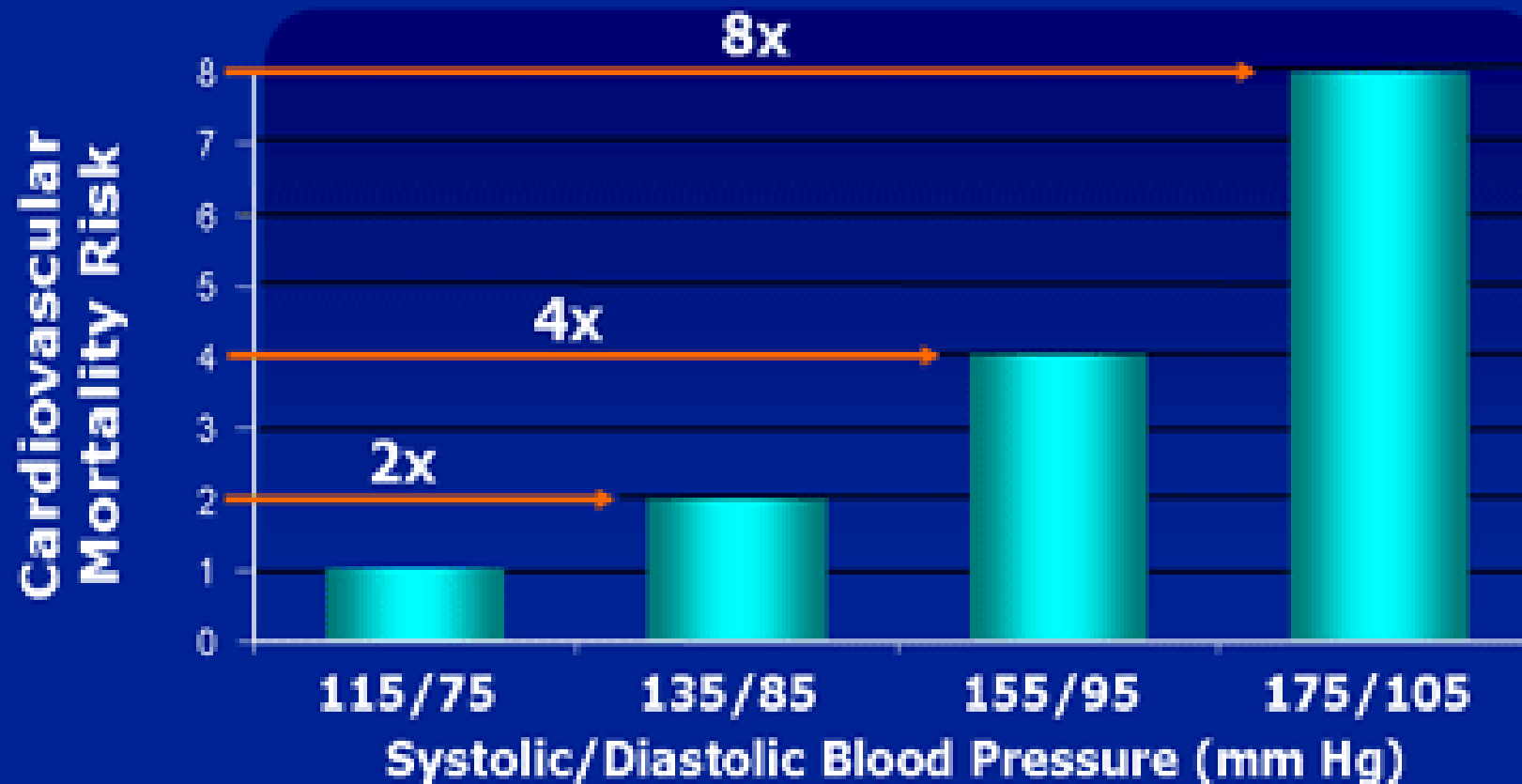
*Residual lifetime risk of developing hypertension among adults at 65 years of age with a blood pressure <140/90 mm Hg.

Vasan RS, et al. *JAMA*. 2002;287:1003-1010. Copyright © 2002, American Medical Association. All rights reserved.

Slide Source
Hypertension Online
www.hypertensiononline.org

Cardiovascular Mortality Risk Increases as Blood Pressure Rises*

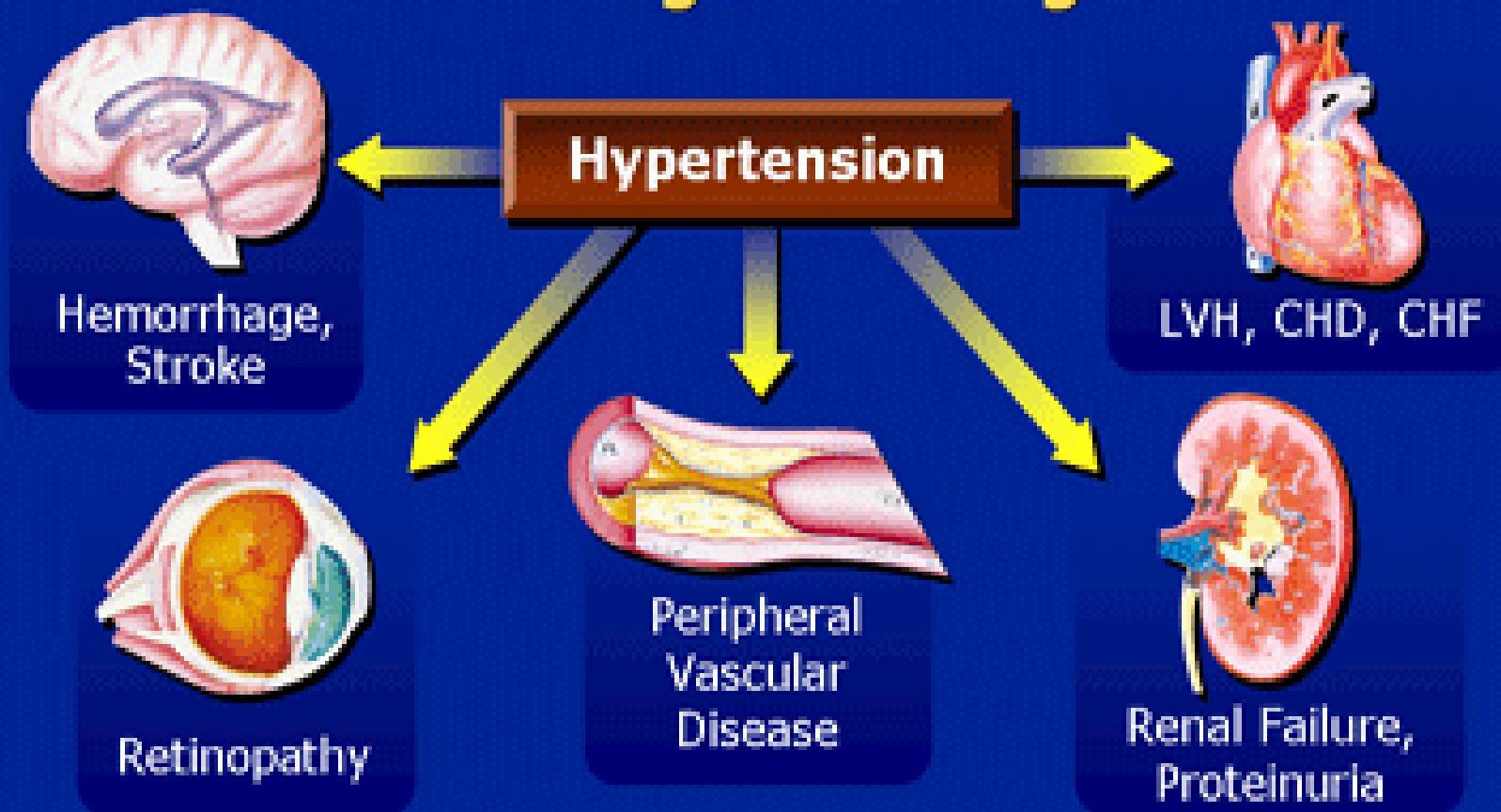

*Measurements taken in individuals aged 40–69 years, beginning with a blood pressure of 115/75 mm Hg.

Lewington S, et al. *Lancet*. 2002;360:1903-1913;
Chobanian AV, et al. *JAMA*. 2003;289:2560-2572.

Complications of Hypertension: End-Organ Damage

CHD = coronary heart disease
CHF = congestive heart failure
LVH = left ventricular hypertrophy

Chobanian AV, et al. JAMA. 2003;289:2560-2572.

Slide Source
Hypertension Online
www.hypertensiononline.org

Relationship of Hypertension to Its Comorbidities

Comorbidity	Relationship to Hypertension
Coronary artery disease	50% of patients with coronary artery disease have hypertension
Left ventricular hypertrophy	15% to 20% of hypertensive adults have an increased left ventricular mass
Ischemic stroke	77% of patients who have a first stroke have a blood pressure >140/90 mm Hg
Chronic kidney disease	8% to 15% of hypertensive adults have decreased renal function
Diabetes	75% of added cardiovascular risk in diabetic patients is attributable to hypertension
Peripheral artery disease	74% of patients with peripheral artery disease have hypertension

Diamond JA, Phillips RA. *Hypertens Res.* 2005;28:191-202; El-Atat F, et al. *Curr Hypertens Rep.* 2004;6:215-223; Pepine CJ. *Am J Cardiol.* 1998;82(3A):21H-24H; Rosamond W, et al. *Circulation.* 2007;115:69-171; Segura J, et al. *Curr Opin Nephrol Hypertens.* 2004;13:495-500; Selvin E, Erlinger P. *Circulation.* 2004;110:738-743.

Recommended Lifestyle Modifications and Their Individual Effects on Blood Pressure

Modifications*	Recommendation	Approximate SBP Reduction
Reduce weight	Maintain normal body weight (BMI of 18.5–24.9 kg/m²)	3–20 mm Hg
Adopt DASH diet	Rich in fruit, vegetables, and low-fat dairy; reduced saturated and total fat content	8–14 mm Hg
Reduce dietary sodium	<100 mmol (2.4 g)/day	2–8 mm Hg
Increase physical activity	Aerobic activity >30 min/day most days of the week	4–9 mm Hg
Moderate alcohol consumption	Men: ≤ 2 drinks/day Women: ≤ 1 drink/day	2–4 mm Hg

*Combining 2 or more of these modifications may or may not have an additive effect on blood pressure reduction.

SBP = systolic blood pressure; BMI = body mass index; DASH = Dietary Approaches to Stop Hypertension

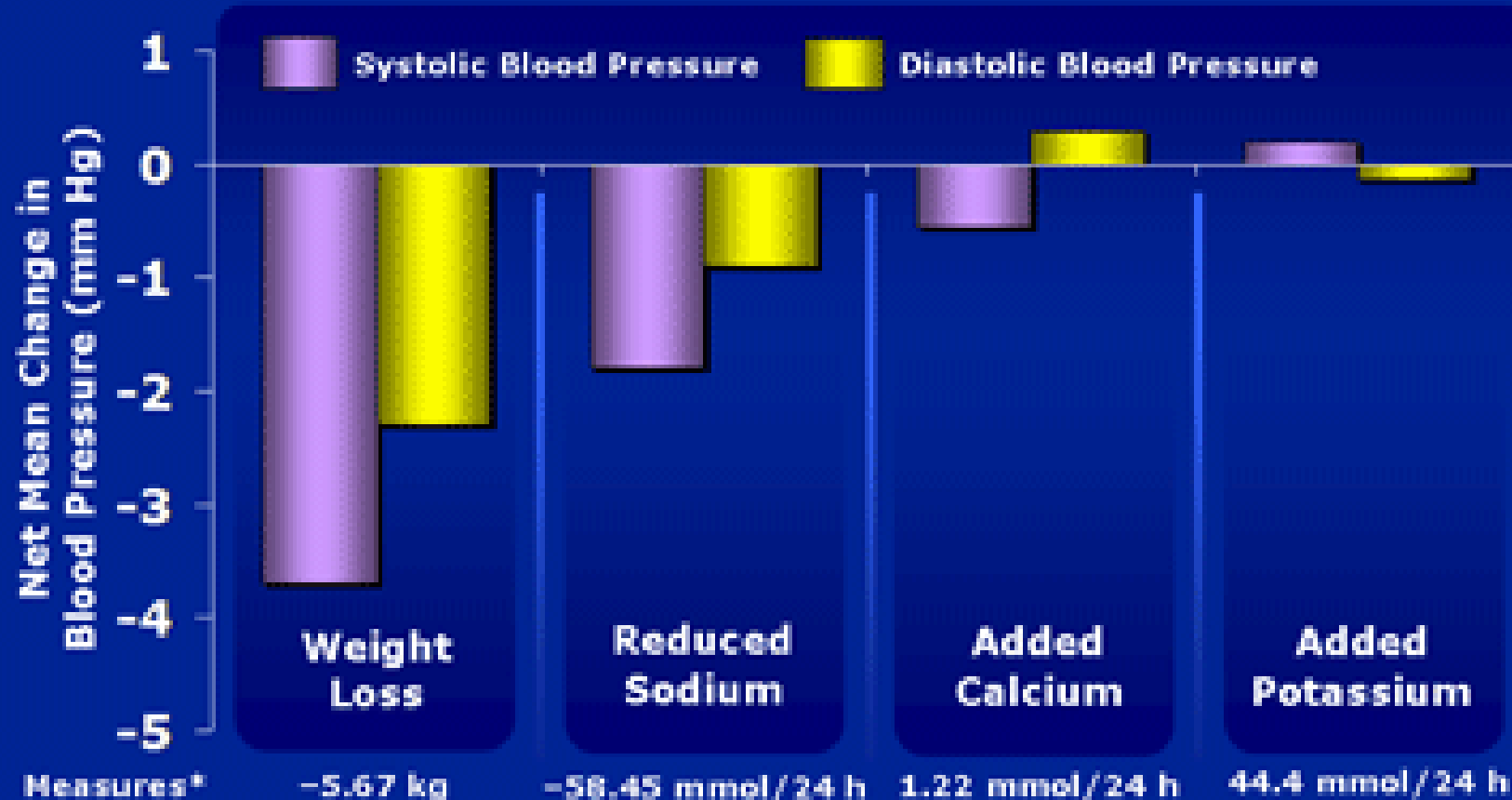
Chobanian AV, et al. *JAMA*. 2003;289:2560-2572;
Blumenthal JA, et al. *Arch Intern Med*. 2000;160:1947-1958.

Slide Source
Hypertension Online
www.hypertensiononline.org

Blood Pressure Reductions Resulting from Various Lifestyle Modifications

Trials of Hypertension Prevention – Phase I

*All values are averages and are statistically significant at $P < 0.01$.

Trials of Hypertension Prevention Collaborative Research Group.
JAMA. 1992;267:1213-1220. Copyright © 1992, American Medical Association. All rights reserved.

Slide Source
Hypertension Online
www.hypertensiononline.org

